



Rundskriv september 2002 **Viltloven**

Erstatning for **tap** og  
følgekostnader når **husdyr**  
blir drept eller skadet av rovvilt



# Innhold

<b>Kap I Generelle bestemmelser</b> .....	<b>3</b>
<b>Kap II Vilkår</b> .....	<b>7</b>
<b>Kap III Bevisføring og sannsynliggjøring</b> .....	<b>12</b>
<b>Kap IV Beregning, av erstatning, og kompensasjon</b> .....	<b>18</b>
<b>Kap V Administrasjon</b> .....	<b>25</b>
<b>Kap VI Forskjellige regler</b> .....	<b>27</b>

# Retningslinjer til forskrift av 2. juli 1999 om erstatning for tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt

Retningslinjene gir nærmere veiledning om gjeldende praktisering av forskriften. Med endringer av september 2002 pga. endringer i gjeldende ordning for skadedokumentasjon, jf. ordlyden “den Miljøverndepartementet bestemmer” i §§ 4 bokstav c og 7.

## Kap. I Generelle bestemmelser

### § 1 Formål

*Formålet med denne forskrift er å erstatte dyreeierens tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av husdyr på beite.*

Normalsituasjonen vil være at erstatning ytes når husdyr er drept eller forsvunnet, og erstatningsmyndigheten finner at det er sannsynlighetsovervekt for at tapet skyldes rovvilt. Det kan imidlertid også gis erstatning hvis husdyr blir skadet av rovvilt, men ikke drept. Dersom et skadet dyr lar seg restituere fullt ut gjennom f.eks. veterinærbehandling, skal kostnadene ved denne behandlingen dekkes, såfremt den ikke overstiger dyrets verdi. Der skadde dyr ikke lar seg restituere, og skaden beviselig fører til en verdiforringelse ved levering på slakteri, kan differansen mellom oppnådd verdi og forventet verdi dekkes.

I enkelte tilfeller kan rovvilt opptre i et område eller i en besetning og føre til betydelig uro, uten at husdyr blir drept eller skadet. Dersom slik påvirkning er langvarig kan det tenkes at husdyr påføres redusert produksjon. Omfang og økonomisk betydning av et eventuelt slikt tap vil imidlertid være vanskelig å beregne. Det forutsettes at brukere som omfattes av slik påvirkning straks tar

kontakt med fylkesmannen for vurdering av mulige forebyggende tiltak. Eventuelle effekter som følge av slik uro i besetninger som ikke lider tap av dyr, omfattes ikke av dette regelverk. For besetninger som har erstatningsberettigede tap vises det til § 12.

## § 2 Definisjoner

*I denne forskrift menes med følgende begreper:*

- a. Husdyr: Sau, geit, storfe, hest, gjeterhund, vokterhund og jakthund i bruk under lovlig jakt, lovlig trening eller jakthundprøver.*
- b. Rovvilt: Gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn.*
- c. Tap av husdyr: Det dyreeier mister av husdyr som er drept eller skadet av rovvilt.*
- d. Normaltap: Det tap av husdyr som erfaringsmessig inntreffer i besetningen på utmarksbeite uten forekomst av rovvilt.*
- e. Erstatning for tap: Dekning av direkte økonomiske tap som dyreeier er påført, jf bokstav c.*
- f. Erstatning for følgekostnader: Dekning av andre tap og ulemper som dyreeier er påført, og som står i årsakssammenheng med tap av husdyr.*

Bokstav a og b: Forskriftens virkeområde er avgrenset til å gjelde situasjoner der en av de fem rovviltartene; gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn fører til tap eller skade på husdyrartene sau, geit, storfe og hest, samt de nevnte typer brukshunder. Dette innebærer at det normalt ikke ytes erstatning for tilfeller der rovvilt volder tap eller skade på andre husdyrarter, selv om skaden er påvist ved undersøkelse i samsvar med § 7. Direktoratet for naturforvaltning kan likevel i særlige tilfeller fravike dette, jf. § 17.

Bokstav c: Forskriften definerer tap av husdyr som det eller de dyr som dyreeier mister eller gjenfinner som skadet, og der årsaken med sannsynlighetsovervekt fastslås å være rovvilt. Dette omfatter dyr som gjenfinnes som kadaver og hvor undersøkelse viser sannsynlighetsovervekt for at dødsårsaken er rovvilt, jf. § 7. Det omfatter også dyr som forsvinner, og hvor det foreligger en sannsynlighetsovervekt for at årsaken er rovvilt. Ved denne vurderingen skal det legges vekt på en rekke ulike forhold, jf. § 8.

Bokstav d: Normaltapet er det tapet av husdyr som erfaringsmessig inntreffer i en besetning på utmarksbeite uten forekomst av rovvilt. Det er søkerens ansvar å dokumentere normaltap i egen besetning. Der slik dokumentasjon fra brukeren ikke foreligger, fastsetter erstatningsmyndigheten normaltapet på bakgrunn av generelle data i vedkommende sankelag, kommune eller region, fortrinnsvis basert på data fra Organisert beitebruk. Det henvises også til merknader til § 9.

Bokstav e: Erstatning for tap innebærer dekning av det direkte økonomiske tap som dyreeier er påført for tap av dyr i henhold til forskriftens § 2 bokstav c. Dette økonomiske tapet skal beregnes i henhold til de regler som er gitt i forskriften, jf. kap. IV. Normalt vil tapet beregnes som forventet slakteverdi for det/de tapte dyr med tilhørende tilskudd. For enkelte kategorier tap kan det imidlertid ikke benyttes slakteverdi ved beregningene. I slike tilfeller kan det også være gjenanskaffelsesverdien som skal benyttes, jf. § 10 bokstav e.

Bokstav f: Erstatning for følgekostnader er normalt knyttet til tap av ett eller flere dyr. Det vil i mange tilfeller ikke være mulig å komme frem til en dekkende og presis beregning av slike kostnader, men det finnes et betydelig erfaringsmateriale for enkelte tapssituasjoner og skadetyper, hvor beregning av erstatningene er gitt i forskriften. For slike tilfeller skal forskriftens beregningsregler i §§ 11 og 12 benyttes, selv om dette kan gi et utbetalt beløp som avviker fra de faktisk dokumenterte kostnader.

### **§ 3 Hvem som har krav på erstatning**

*Dyreeier har etter søknad krav på erstatning for tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt.*

*Det ytes likevel ikke erstatning når:*

*a. dyreeier har et produksjonsomfang som er lavere enn det som gir rett til produksjonstillegg etter jordbruksavtalen, såfremt dyreeier ikke er en værring, sauavlslag eller tilsvarende,*

*b. dyreeier ikke har fast bopel i Norge.*

*Bestemmelsen i annet ledd bokstav a gjelder ikke ved erstatning for hest og hunder som nevnt i § 2 bokstav a.*

Dyreieier har etter søknad krav på erstatning etter de vilkår som er nevnt i forskriften. Bestemmelsen forutsetter at det faktisk foreligger en søknad fra den som har vært berørt av tap eller skade. Søknad skal fremmes i tråd med bestemmelsene i forskriftens § 14. Den som ikke fremmer slik søknad innen den fastsatte frist taper retten til erstatning.

Reglene innebærer også et skille mellom erstatning for tap og erstatning for følgekostnader. Det forhold at en søker tilkjennes erstatning for tap av ett eller flere dyr vil ikke automatisk gi erstatning for følgekostnader. Bakgrunnen for denne sondringen er at det i enkelttilfeller ikke vil foreligge merkostnader utover det som følger direkte av erstatning for tap. I slike tilfeller skal det ikke tilstå erstatning for følgekostnader. For de vanlige skadetyper er likevel hovedregelen at tap fører til følgekostnader. For slike er følgekostnadens økonomiske effekt gitt direkte i regelverket og skal beregnes i henhold til dette, jf. kap IV.

Forskriften gjelder også normalt for dyr som norske dyreeiere taper på beite i naboland, forutsatt at de er sluppet på beite på norsk side av riksgrensen. Det avgjørende er hvorvidt eier tilfredsstiller kravene gitt i forskriftens § 3. For enkelte bruk/driftsformer er det likevel ikke anledning til å yte erstatning. Disse begrensninger er gitt direkte i forskriften:

Bokstav a: Eier som har et produksjonsomfang som er lavere enn det som gir rett til produksjonstillegg etter jordbruksavtalen, har ikke rett til erstatning. Værringer, sauavslag eller tilsvarende kan likevel få tilkjent erstatning dersom de lider tap. Denne muligheten er avgrenset til de tilfeller slike strukturer enten selv står som eier av dyr, eller på vegne av en eiersammenslutning disponerer dyr på vegne av fellesskapet.

Bokstav b: Dersom dyreeier er et selskap eller liknende, må selskapets hovedsete ligge i Norge for at det kan ytes erstatning.

## Kap II Vilkår

### § 4 Vilkår for erstatning

*Følgende vilkår må oppfylles for å få full erstatning:*

- a. dyreeier har handlet aktsomt og har gjort det som med rimelighet kan forventes for å avverge eller redusere tap, vurdert i forhold til de verdier som står på spill og den foreliggende risiko*
- b. dyreholdet i besetningen er i samsvar med de krav som er nedfelt i lov av 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern og tilhørende forskrifter*
- c. dyreeier har bidratt til at tap avdekkes så tidlig som mulig. Straks et tap- eller skadetilfelle oppdages, skal det gis melding til fylkesmannen eller den Miljøverndepartementet bestemmer for vurdering av årsak*
- d. avtalte forebyggende tiltak med økonomisk støtte fra det offentlige er iverksatt og tilstrekkelig utført*
- e. dyreeier har gitt riktige og nødvendige opplysninger for å underbygge kravet om erstatning. Dette kan også innebære å gi erstatningsmyndigheten tilgang på grunnlagsdata utover de krav som er nedfelt i søknadsskjema for erstatning.*

For å kunne yte full erstatning etter forskriften forutsettes det at erstatningsmyndigheten påser at nødvendige vilkår er oppfylt. Slike vilkår vil kunne variere med hvilke husdyrarter som benyttes, og hvilke rovviltarter som opptrer. Erstatningsmyndigheten må derfor utøve et skjønn i vurderingen av om alle relevante vilkår er oppfylt, og eventuelt rettlegde brukerne for å sikre at formålet med vilkårene ivaretas. Den enkelte dyreeier har et selvstendig ansvar for på eget initiativ å oppsøke aktuelle tiltak og mulige støtteordninger. Dette omfatter tiltak som kan redusere tap av bufe på utmarksbeite uansett tapsårsaker, samtidig som målsettingen er at bufe ikke skal utsettes for unødvendig risiko for å bli drept av rovvilt.

#### Bokstav a

Forhold som skal vurderes, er bl.a. følgende:

- Det skal føres tilsyn med dyr på utmarksbeite i et omfang som er tilpasset besetningsstørrelse og lokal risikovurdering. Med tilsyn forstås en inspeksjon av beiteområdet og et nødvendig antall av dyra for å fastslå om det er behov for tiltak. Tilsynsfrekvens vil være avhengig av hvor oversiktlig beiteområdet er og størrelse på besetningen. En målsetting er å hindre unødvendig lidelse hos dyra. I

områder der det er kjent at rovvilt er en risikofaktor, må tilsynsfrekvens være høyere enn i områder uten eller med tilfeldig forekomst av rovvilt. Det skal uansett utføres tilsyn minst en gang i uka.

- Dyr på utmarksbeite må være friske. Det er større risiko for å tape syke dyr på utmarksbeite enn friske dyr. Når syke enkeltdyr registreres eller det er forhold i besetningen som kan tyde på utbrudd av sykdom det ikke er vaksinert mot, skal ikke dyr slippes på utmarksbeite.
- Det må ikke slippes dyr for tidlig på utmarksbeite. Det må ikke sendes dyr på utmarksbeite før beitet gir tilstrekkelig næring. Reduseres dyrenes kondisjon, øker dette risikoen for at dyret enten blir drept av rovvilt eller tapes av andre årsaker. Spesielt små lam kan være utsatt for predasjon fra blant annet kongeørn og rev i den første tida på beitet (reveskader er ikke erstatningsberettiget). I områder hvor en kan forvente tidlige lammetap kan det settes vilkår fra fylkesmannen eller dyrevernsmannen i kommunen. Vilåårene kan gjelde blant annet størrelse på lam og at de er i god kondisjon før de slippes på utmarksbeite. Dette gir en direkte forebyggende effekt.
- Lam og morløse lam må ikke sendes for tidlig på utmarksbeite. Lam bør være minst 14 dager gamle ved beiteslipp. Søyer med lam skal ha tilstrekkelig melkeproduksjon i forhold til lammenes behov. Morløse lam kan ikke sendes ut på beite før de har utviklet god drøvtyggerfunksjon med tilstrekkelig fóropptak.
- Innsanking av dyr fra utmarksbeite skal tilpasses beitekvalitet, værforhold og rovviltsituasjon. Den generelle risiko for tap av husdyr øker jo lengre dyra går ute på beite om høsten. Spesielt i områder med bjørn og jerv, er det høy sannsynlighet for økt skadefrekvens utover høsten. Samtidig øker sjansen for frost og snøfall samt at beiteplantenes kvalitet reduseres. Dyreeier er derfor ansvarlig for å sanke inn dyra ved normal sankedato for området. I tilfeller der husdyr har beitet i utmark etter normal sankedato, skal dyreeier opplyse om årsak til at dette har skjedd.
- Forebyggende helsetiltak for å redusere tap og unødvendig risiko skal gjennomføres. Forebygging av sykdommer, snyltedy r og parasittisme er viktig for å hindre tap. Dette sikrer at besetningen består av friske dyr som i større grad kan unngå å bli drept av rovvilt eller gå tapt av andre årsaker. De enkelte helsetiltak er avhengig av hva lokale forhold krever.

- Dyreeier har selvstendig ansvar for å følge opp en akutt situasjon. Ansvaret for å sette inn tiltak ved ugunstige og/eller uakseptable forhold for beitende dyr i utmarka, ligger hos dyreeier. Det er naturlig at dyreeier selv søker råd og/eller faglig assistanse for å løse problemer som oppstår. Oppstår det akutte situasjoner, enten ved stor uro i flokken, savnede, drepte eller skadde dyr, bør dyreeier henvende seg til fylkesmannen for eventuell utredning av løsninger som kan virke forebyggende (jf. merknader til bokstav d nedenfor).

#### Bokstav b

Dyreeieren er selv ansvarlig for at dyreholdet er i tråd med dyrevernloven med tilhørende forskrifter, herunder også retningslinjer gitt av Landbruksdepartementet og/eller Statens Dyrehelsetilsyn.

#### Bokstav c

Dyreeier har plikt til å avdekke tap så tidlig som mulig, og det er dyreeiers selvstendige ansvar å sannsynliggjøre at tap er forårsaket av rovvilt. Det skal gis melding om funn av kadavre eller skadde dyr straks et taps- eller skadetilfelle avdekkes.

I kjerneområder og i områder med kjent skadeproblematikk, kan omfanget av Statens naturoppsyns (SNO)skadedokumentasjon være begrenset, men dyreeier er likevel pliktig til å gi melding om funn av kadavre og skadde dyr for registrering. Melding skal gis direkte til SNOs rovviltkontakter . Innmelding av kadavre og skadde dyr har bl.a. følgende målsettinger:

- gi grunnlag for å yte erstatning til skadelidte
- bidra til å fastslå hvilken eller hvilke rovviltarter som volder skade innenfor en besetning eller et beiteområde
- øke kunnskap om aktuelle skadevoldere for å iverksette og tilpasse tiltak som kan forebygge skader
- øke den generelle kunnskap om skademønster, skadetidspunkt og tapssammensetning for ulike rovviltarter.

Dyreeiere som unnlater å melde om funn av kadavre og skadde dyr, forhindrer også andre brukere i samme område og forvaltningsmyndigheter i å avdekke tap, og i å iverksette tiltak for å avverge tap. Mangel på innmelding kan derfor forårsake at det ikke oppnås tilstrekkelig grunnlag for å tilkjenne erstatning til andre brukere innenfor et beiteområde. Dersom brukere unnlater å melde fra om kadaverfunn skal erstatningsmyndigheten avkorte eller avslå erstatning, jf. § 6.

#### Bokstav d

For tiltak som går utover det som med rimelighet kan forventes iverksatt av brukeren, jf. § 4 bokstav a, kan det offentlige stille til rådighet midler til aktuelle forebyggende tiltak. Slike midler stilles normalt til disposisjon etter søknad fra brukeren. Tilsagn og aksept skal være skriftlig med avklarte økonomiske rammer. Når tilskudd til forebyggende tiltak er gitt, er dyreeier pliktig til å gjennomføre tiltak etter de avtaler som er inngått. Dersom brukeren etter at avtale er inngått likevel ikke følger opp slike tiltak, skal erstatningen avkortes eller bortfalle helt, jf. § 6.

De rådgivende utvalg for rovviltforvaltning (RUR) i fylkene har hovedansvaret for å godkjenne og tildele midler til forebyggende tiltak etter anbefaling fra fylkesmannen. I visse tilfeller kan fylkesmannen eller Direktoratet for naturforvaltning gi tilskudd til tiltak. Hvis uforutsette forhold oppstår som kan ha betydning for skade omfang i besetningen, må melding straks gis til fylkesmannen for vurdering av videre prosedyre.

#### Bokstav e

Det er en forutsetning at dyreeier har gitt de opplysninger som er påkrevet for å underbygge kravet om erstatning. Normalt vil det være tilstrekkelig å fylle ut et fastsatt søknadsskjema, jf. § 14, herunder nødvendige vedlegg og dokumentasjon. Dyreeier plikter straks å gi melding om endrede forhold som kan ha betydning for saken etter at søknaden er sendt, for eksempel at savnede dyr det er søkt erstatning for har kommet til rette. Dersom erstatningsmyndigheten finner det påkrevet med ytterligere opplysninger, herunder opplysninger til statistiske formål, er dyreeier pliktig til å bidra med slike opplysninger utover de krav som er nedfelt i søknadsskjemaet. Det kan for eksempel i enkelte tilfeller være aktuelt å be om liste der de dyrene i besetningen som det søkes erstatning for, er identifisert med nummer på henholdsvis søyer og lam.

### **§ 5 Særlige vilkår**

*Det kan i særlige tilfeller knyttes andre vilkår til utbetaling av erstatning.*

I enkelttilfeller vil erstatningsmyndigheten kunne tilstå erstatning til tross for at det foreligger en betydelig usikkerhet omkring eksempelvis utøvelse av dyrehold eller om årsakene til tapet. I slike tilfeller kan erstatningsmyndigheten fastsette særlige vilkår ved tilståelse av erstatning. Forholdene må være av en slik karakter at de

krever avklaring for å kunne tilkjenne erstatning ved eventuelle framtidige søknader. Slike forhold kan for eksempel være at en dyreeier har hatt store tap over flere år innenfor et beiteområde uten skadedokumentasjon, mens andre dyreeiere i samme område ikke har tilsvarende tap. Erstatningsmyndigheten kan i slike tilfeller sette vilkår for hvilke tiltak dyreeier må iverksette for å forbedre beslutningsgrunnlaget. Slike særlige vilkår kan eksempelvis omfatte:

- dokumentert loggbok for tilsyn av besetning som legges fram sammen med søknad
- veterinærundersøkelse av besetning før beiteslipp
- tilstandsrapport for besetningen i løpet av beitesesongen
- frist for nedsanking av dyr om høsten og hvordan dette skal gjennomføres
- minstevekt på lam ved beiteslipp.

Opplistingen av mulige vilkår er ikke uttømmende. Vilkårsfastsettelsen må tilpasses en individuell behovsvurdering.

Det presiseres at slike vilkår kun kan gis i tilfeller der det faktisk ytes hel eller delvis erstatning. Det er ikke adgang til å sette vilkår overfor en dyreeier som får avslag på sin søknad om erstatning. Også klageinstansen kan fastsette vilkår i tråd med denne bestemmelse, selv om ikke slike er gitt av førsteinstansen.

## **§ 6 Avkorting av erstatning**

*Dersom vilkår etter §§ 4 og 5 ikke er oppfylt, skal erstatningen avkortes eller bortfalle.*

Erstatningsregelverket bygger i stor grad på tillit til at dyreeier gjennomfører nødvendige tiltak for å unngå eller redusere tap, og samtidig tillit til at de opplysninger som gis er riktige og tilstrekkelige for erstatningsmyndighetens vurdering. Dersom erstatningsmyndigheten finner at vilkår som er gitt i eller i medhold av forskriftens §§ 4 og 5 ikke er tilfredsstillende oppfylt, skal erstatning avkortes eller bortfalle i sin helhet. Dersom det gis avkorting eller avslag med hjemmel i denne bestemmelsen, skal erstatningsmyndigheten i vedtaket orientere om begrunnelsen for avkorting/avslaget.

## Kap. III Bevisføring og sannsynliggjøring

### § 7 Undersøkelse konstaterer rovvilttap

*Det skal ytes erstatning til dyreeier når husdyr er gjenfunnet og undersøkelse foretatt av fylkesmannen eller den Miljøverndepartementet bestemmer, viser en sannsynlighetsovervekt for at dyret er drept eller skadet av rovvilt.*

Bestemmelsen omhandler tilfeller som i tidligere regelverk ble omtalt som “dokumentert” tap eller skade. Sannsynlighetsovervekt innebærer at vurderingen av konkrete funn på dyret og åstedet tilsier 51 prosent eller høyere sannsynlighet for at rovvilt er skadevolder.

Det er Statens naturoppsyn (SNO) som er ansvarlig for skadedokumentasjon og vurderinger i tilknytning til denne. Erfaringsmessig kan ett enkelt skadetilfelle være vanskelig å tolke, og ikke gi grunnlag for endelig konklusjon på skadevolder. SNO kan derfor i siste instans gjøre en vurdering av det samlede antall skademeldinger i et område eller i en besetning, og har dermed myndighet til å endre status for enkeltkadavre basert på et helhetsbilde av skadene gjennom sesongen.

Dyreeier er selv ansvarlig for å sikre at melding blir gitt til riktig instans, slik at skadedokumentasjon kan utføres av tilstrekkelig kompetent personell oppnevnt i regi av SNO. Dersom slik melding gis til andre, og skadedokumentasjon eventuelt utføres av andre, er ikke kravet i bestemmelsen uten videre oppfylt. Det vil da være SNOs ansvar å vurdere den gitte melding eller utførte dokumentasjon i forhold til de fastlagte rutiner. SNO har anledning til å be om utfyllende dokumentasjon og eventuelt avslå der framlagt dokumentasjon ikke tilfredsstiller faglige krav. Ved skadedokumentasjon skal det føres opplysninger på skjema fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning. Opplysningene forutsettes samlet og benyttet med sikte på å forbedre analysegrunnlaget både for den enkelte dyreeier og for kommunen eller området.

I besetninger der alle dyr det er søkt erstatning for er fastslått å være rovviltskade gjennom slik undersøkelse, skal hele tapet erstattes fullt ut uten fratrukk for normaltalt såfremt vilkår under kap II er tilfredsstilt.

## **§ 8 Øvrige omstendigheter tilsier rovvilttap**

*Det skal ytes erstatning til dyreeier også i øvrige tilfeller der omstendighetene tilsier at husdyr er tapt som følge av rovvilt. Denne bestemmelsen gjelder ikke hunder som nevnt i § 2 bokstav a.*

*Forhold som enkeltvis eller i sammenheng kan bidra til å sannsynliggjøre tap, er blant annet:*

- a. at husdyr er tapt i en besetning i et område eller på et tidspunkt som kan knyttes opp mot tilfeller der undersøkelse i samsvar med § 7 har påvist rovvilttap*
- b. at husdyr er tapt i besetning der undersøkelse i samsvar med § 7 i ett eller flere foregående år har påvist rovvilttap*
- c. at husdyr er tapt i et område med dokumentert fast bestand av rovvilt, men hvor det i et enkeltår ikke er påvist rovvilttap i besetningen ved undersøkelse i samsvar med § 7*
- d. at tapsmønster i en besetning eller i et beiteområde er sammenfallende med kunnskap og erfaring om skademønster voldt av rovvilt*
- e. at mordyr er tapt i samme tidsrom som avkom er påvist drept av rovvilt gjennom undersøkelse i samsvar med § 7.*

I de fleste tilfeller vil det ikke kunne påregnes at alle tapte dyr gjenfinnes og kan undersøkes i henhold til § 7. Erstatningsmyndigheten blir derfor henvist til å utøve en betydelig grad av skjønn i vurderingen av om et tap skal erstattes, og eventuelt i hvilket omfang. Det skal gjøres en faktisk vurdering knyttet opp mot kunnskapen om både besetningen og rovviltsituasjonen, som skal være grunnlaget for skjønnsutøvelsen.

Med at “øvrige omstendigheter tilsier rovvilttap” menes tilfeller der ulike indisier, funn, observasjoner mv. som omhandler en tapsituasjon enkeltvis eller i kombinasjon gir tilstrekkelig grunnlag for at tap kan erstattes. Også dyr som er gjenfunnet, men der undersøkelse etter § 7 ikke kan vise sannsynlighetsovervekt alene for eksempel fordi dyret har gått i forråtnelse, kan vurderes i denne sammenheng. Det kan imidlertid ikke under noen omstendighet gis erstatning for tilfeller der det er mindre enn 50 prosent sannsynlighet for at rovvilt er årsaken til at husdyr er forsvunnet, drept eller skadet. Det framgår av første ledd at det skal ytes erstatning når det er sannsynlighetsovervekt for at tapet skyldes rovvilt. Svært ofte vil det i et slikt tilfelle være et betydelig antall mulige tapsårsaker. Erstatningsmyndigheten er

dermed henvist til å kunne kvantifisere de ulike tapsårsaker, herunder også eliminere enkelte som lite sannsynlige. Denne vurderingen vil også kunne innebære at ikke alt tap skal erstattes fordi det bare kan etableres sannsynlighetsovervekt for at rovvilt er tapsårsak for en del av de omsøkte dyra. Vurderingen av sannsynlighet må være skjønnsmessig, der det i det enkelte tilfelle må skje en systematisering av en rekke faktorer som berører taps situasjonen generelt og spesielt, tapsutvikling og tapshistorie i beiteområder og besetninger, beitebruken, driftsforhold, skadedokumentasjon, skademønster og kunnskap om rovdyrenes utbredelse og biologi. Den til enhver tid foreliggende kunnskap vil variere, og vil særlig kunne utvikles på bakgrunn av systematisert kunnskap fra gjennomførte undersøkelser i henhold til § 7. Det er derfor i dyreeiernes egen interesse at en størst mulig andel av skader/tap kan henføres til § 7, og ikke blir gjenstand for skjønnsmessige vurderinger i henhold til § 8.

Annet ledd i bestemmelsen lister opp en del av de momenter som skal og kan benyttes i skjønnsvurderingen. Oppstillingen kan ikke ansees for uttømmende, og overgangen mellom de enkelte punkter kan være glidende.

#### Bokstav a

Tap knyttet opp til rovviltskade påvist ved undersøkelse etter § 7. I et beiteområde eller i en besetning hvor rovvilt er påvist som skadevolder ved slik undersøkelse, kan tap som i tid og sted kan knyttes opp mot det påviste tapet erstattes.

#### Bokstav b

Tap i en besetning er tidligere påvist ved undersøkelse. I tilfeller der undersøkelse etter § 7 har påvist tap i en besetning fra tidligere år, kan dette vurderes som betydningsfullt når det oppstår tap over normaltap også i et år hvor slik undersøkelse ikke foreligger. Tapsmønsteret, tapsområdet og tapstidspunktet i besetningen må imidlertid vurderes opp mot tidligere kunnskap fra besetningens beiteområde. Begrepet "tidligere" er benyttet for hendelser som logisk kan videreføres til den situasjon som er oppstått i det gjeldende tapsår. Dette skal ikke forstås slik at det er tilstrekkelig å vise til hendelser som skjedde for lang tid siden isolert fra den nåværende situasjon.

#### Bokstav c

Fast bestand av rovvilt. Tilfeldig forekomst av rovvilt innenfor et beiteområde kan som hovedregel ikke benyttes som grunnlag alene for å vise sannsynlighetsovervekt for rovvilt som skadevolder. Med tilfeldig forekomst menes at rovvilt på ett eller

flere tidspunkt har opptrådt i beiteområdet. Dette punkt kommer imidlertid til anvendelse innenfor beiteområder der rovvilt i lengre tid har vært skadevolder, men hvor det i et enkeltår ikke er påvist tap i besetningen eller i beiteområdet gjennom undersøkelse etter § 7. Med fast bestand menes områder der det foreligger verifisert kunnskap om at arten reproducerer i området, eller at arten i flere år har hatt fast tilhold.

#### Bokstav d

Vurdering av sannsynlighet basert på skademønster hos den enkelte rovviltart og tapsmønsteret i en besetning. Fordelingen av tap mellom voksne sauer og lam i en besetning, samt tidspunktet for når tapet skjedde, kan bidra til å sannsynliggjøre skadevoldende art selv om skadedokumentasjon etter § 7 ikke foreligger. Det vil avhenge av rovviltart i hvor stor grad kriteriet *alene* kan benyttes for å sannsynliggjøre rovvilt som skadevolder. Dette forhold må derfor vurderes i sammenheng med momenter innenfor andre delpunkter.

Erfaringsmessig vil tap som skyldes de ulike rovviltartene oppstå til noe ulike tidspunkt og ramme ulike deler av besetningen.

*Gaupe*: Tap skjer i hovedsak jevnt utover beitesesongen, og tap kan oppstå kort tid etter beiteslipp. Fordelingen av tap mellom voksne sauer og lam er sjelden høyere enn forholdet 1:5.

*Jerv*: Tap skjer i hovedsak etter 1. august og med økende skadefrekvens utover siste del av beitesesongen. Fordelingen av tap mellom voksne sauer og lam er sjelden høyere enn forholdet 1:5.

*Bjørn*: Tap kan skje gjennom hele beitesesongen, men store tap skjer fortrinnsvis i første del av beitesesongen. Det er også vanlig med økende skadefrekvens i siste del av beitesesongen. Det er i hovedsak voksne sauer som blir drept. Tap av lam som følge av at mordyret drepes kan være en følge av skaden. Det kan oppstå tilfeller med mange skadde dyr. Bjørn kan opptre som skadevolder på storfe og hest.

*Ulv*: Tap kan skje i hele beitesesongen. Det kan oppstå store skader over kort tid med mange drepte og skadde dyr. I hovedsak blir lam angrepet, men fordelingen kan variere. Ulv er den vanligste skadevolder på hunder.

*Kongeørn:* Tap skjer i hovedsak tidlig i beitesesongen på lam under 12-15 kg, men kongeørn kan også i enkelte tilfeller angripe og drepe/skade voksne sauer. Det bør være minst ett påvist skadetilfelle ved undersøkelse etter § 7 innenfor et beiteområde før erstatning kan tilkjennes. Voksne dyr bør ikke erstattes uten at kongeørn er påvist som skadevolder gjennom undersøkelse av gjenfunnet dyr.

*Draps- og spisemønster:*

De enkelte rovviltartene har ulike draps- og spisemønster. Disse forhold vektlegges i forbindelse med dokumentasjon av skade, og vil inngå i den samlede vurdering av potensielle skadevoldere i et område.

Bokstav e

*Mordyr er tapt i samme tidsrom som avkom er påvist drept gjennom undersøkelse.* Når mordyr er tapt i samme tidsrom som avkom er påvist drept ved undersøkelse etter § 7, kan det tapte mordyr ansees som sannsynlig drept av rovvilt dersom skadevolderen er bjørn, jerv, ulv eller gaupe. For kongeørn er det imidlertid såpass uvanlig at voksne dyr tas at dette kriteriet ikke kan anvendes alene, jf merknadene til bokstav d.

Ved motsatt problemstilling, der avkom er tapt og mordyret er påvist drept av rovvilt gjennom undersøkelse, kan det ytes erstatning også for avkommet. Dette er en situasjon som mest aktuelt vil oppstå innenfor områder med skader voldt av bjørn. Imidlertid må den enkelte situasjon vurderes med hensyn til andre mulige tafsaktorer, herunder særlig tidspunktet i beitesesongen når mordyret ble drept.

*Tap i besetning uten tidligere tap forårsaket av rovvilt:*

Det kan oppstå tap i besetninger uten tidligere skadehistorikk som skyldes rovvilt. Siden dyreeier ikke er forberedt på tap, kan det oppstå en situasjon der det ikke foreligger skadedokumentasjon. I tilfeller der det enten er dokumentert etablert aktivitet av rovvilt i området, eller beiteområdet er tilgrensende kjerneområder for bjørn eller reviområder for familiegrupper av ulv, kan det ytes erstatning første tapsår *uten* skadedokumentasjon etter § 7 såfremt vilkår er tilfredsstilt i henhold til kapittel II. Det bør imidlertid settes krav som kan forbedre beslutningsgrunnlaget påfølgende år. Dette begrunnes med at dyreeier har et selvstendig ansvar for følge opp en akutt skadesituasjon og ansvar for å avdekke tapsårsaker, jf merknader til § 4. Hvis tap over normaltap fortsetter påfølgende år, men hvor rovvilt ikke kan påvises som tapsårsak ved undersøkelse etter § 7, skal skjønnet for hva som kan aksepteres som sannsynlighetsovervekt for rovvilttap være strengt.

### *Område:*

Begrepet “område” er i forskriften benyttet om et geografisk begrenset areal hvor vurdering av sannsynlighet for rovviltskade kan benyttes for å tilkjenne erstatning. Innenfor områder med faste bestander av rovvilt kan arealet for sannsynlighetsvurdering omfatte flere beiteområder der foreliggende kunnskap i stor grad kan sammenstilles. I områder med kun sporadisk forekomst av rovvilt, bør skadetilfeller tilknyttet et “område” være begrenset av beiteområdet for å kunne bidra til sannsynlighetsovervekt for rovviltskade.

### *Historisk kunnskap om besetning eller skadeområde:*

I et beiteområde oppnås det økende kunnskap etter flere år med rovvilttap. Foreligger det god dokumentasjon gjennom undersøkelser etter § 7, vil dette omfatte kunnskap om skadevoldende art, geografisk lokalisering av kadavre, skademønster i forhold til fordeling av tap mellom søyer og lam, variasjoner i tapsbilde mellom år, samt når i beitesesongen tap i hovedsak oppstår. I en besetning eller et område der det i tapsåret eller i tidligere år er gjennomført kadaverundersøkelser i et slikt omfang at tapsbildet og de aktuelle skadevoldere ansees velkjent, kan fylkesmannen i samråd med berørte dyreeiere redusere kravene til skadedokumentasjon. Dermed vil tap over normaltap kunne erstattes forutsatt at tapsomfang, fordeling, tidspunkt mv er i tråd med faktisk opparbeidet erfaring i området, og vilkår i henhold til kap II er oppfylt. Det er SNO som til enhver tid vurderer behovet for skadedokumentasjon gjennom undersøkelser etter § 7 i et gitt område.

### **§9 Fradrag for normaltap**

*Dersom erstatning ytes i medhold av § 8, skal det minst gjøres fradrag for normaltap i denne delen av tapet.*

Det skal *minst* gjøres fradrag for normaltap (jf § 2 bokstav d) i den overskytende delen av tapet når ikke hele tapet eller skaden kan erstattes i henhold til § 7. Innenfor de ulike beiteområder vil tap av andre årsaker som ulykker, sykdom, parasitter, alveld, bilpåkjørslar osv ha ulikt omfang, men skal alltid trekkes i fra når vurdering av andre omstendigheter i henhold til § 8 er benyttet som grunnlag for å tilkjenne erstatning.

Normaltap beregnes primært på bakgrunn av besetningsdata som oppgis av dyreeier, jf §2 bokstav d. Det må her forutsettes at dyreeieren kan framlegge

dokumentasjon for slike data for en periode på minst 8-10 foregående år. Det kan imidlertid også benyttes satser for normaltap for et enkelt beiteområde, eller ved bruk av gjennomsnittlig tap for fylket, regionen eller kommunen basert på data fra organisert beitebruk. Erstatningsmyndigheten har anledning til å beregne normaltapet på andre måter der dette er hensiktsmessig og rettferdig.

## Kap. IV Beregning av erstatning og kompensasjon

Den erstatning som beregnes for det enkelte tapte dyr er full erstatning. Med full erstatning for sau og lam menes den verdi av dyret som dyreeier normalt ville oppnådd ved ordinær leveranse til slakteri. Forskriften gir anvisning for hvordan slik full erstatning skal beregnes.

Sauholdet i Norge kan ikke defineres innenfor et enkelt sett med parametre og rammevilkår. Produksjonen kan variere med en rekke ulike faktorer, som f.eks. geografi, driftsform, rase, beitekvalitet, beitetidsrom, vær, nedbør, rovvilt, landbrukspolitikk, etc. Konsekvensen av dette er at det eksisterer en rekke faktorer på individnivå, besetningsnivå og regionnivå som påvirker det endelige sluttresultatet i produksjonen, selv i områder helt uten rovvilt. Med rovvilt tilstede blir imidlertid bildet enda mer sammensatt. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har gjennomgått enkeltvis faktorer som påvirker det endelige resultat, og deretter forsøkt å se disse i sammenheng.

Det finnes ikke et forsvarlig faglig grunnlag for fastsette en fullstendig dekkende *individuell* sats i forskriften. Dette innebærer at det nedfelte mål om å yte full erstatning *ikke* kan oppnås på individuelt grunnlag uten at det foretas en omfattende gjennomgang av samtlige faktorer på det enkelte bruk eller for det enkelte tapte dyr. Forskriften skiller derfor mellom

- 1) søknadsbehandling på generelt grunnlag, der søkere behandles etter en generell gjennomsnittsløsning i henhold til §§ 10 til 12, og
- 2) en individuell behandling av den enkelte dyreeier i henhold til § 13, der søkeren plikter å fremlegge dokumentasjon på de faktorer som skal inngå i beregningsgrunnlaget. Ved en individuell behandling forutsettes det at denne omfatter samtlige faktorer, og ikke en enkeltfaktor, jf merknadene til § 13. En gjennomsnittsberegning vil i praksis innebære at noen enkeltbrukere vil kunne komme dårligere ut enn de ville gjort ved en rovdryfri produksjon, mens andre kommer bedre ut.

I beregningen av faktisk utbetalt beløp skilles det mellom:

- Dyrets slakteverdi, §10
- Følgekostnader knyttet til det enkelte tapte dyr, § 11
- Følgekostnader knyttet til en sum av tapte dyr, § 12

### **§10 Erstatning for tap av enkeltdyr**

- a. Full erstatning for tap av sau og geit ytes etter sats for grunnverdi fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning på bakgrunn av slaktevekter og priser for angjeldende tapsår.*
- b. Som full erstatning for sau og lam regnes den sats for grunnverdi som dekker forventet slakteverdi og verdi av biprodukter ved normal levering til slakteri.*
- c. Grunnverdien beregnes på grunnlag av gjennomsnittsverdier for leveranse av sau og lam på landsbasis. Distriktstilskudd beregnes for det enkelte bruk i henhold til brukets beliggenhet.*
- d. Som full erstatning for voksen melkegeit regnes slakteverdi pluss distrikts-tillegg, tapt melkeproduksjon og redusert melkeproduksjon året etter tapet. Som full erstatning for påsatt kje regnes dobbel slakteverdi pluss distrikts-tillegg.*
- e. For storfe, hest og hunder som nevnt i § 2 bokstav a fastsettes erstatnings-verdien av erstatningsmyndigheten.*

#### Bokstav a

Satsene for erstatning av tapt sau og geit fastsettes av Direktoratet for naturforvaltning om høsten i tapsåret som en grunnverdi. Fastsettelsen skjer på bakgrunn av en faglig vurdering fra NILF.

#### Bokstav b og c

Erstatningssatsen bygger på at produksjonen av sauekjøtt tar sikte på å levere et sluttprodukt som slakt. Uavhengig av tapstidspunkt skal dermed verdien som sluttprodukt erstattes. Det er en betydelig spredning i den økonomiske effekt av ulike produksjonsformer, produksjonstid, produksjonssted etc. Satsen bygger på målte gjennomsnittsverdier som fanger opp hovedtyngden av det norske saueholdet.

*Grunnverdien* beregnes ved hjelp av følgende faktorer:

- Slaktevekter fastsettes ut fra gjennomsnittlige slaktevekter registrert hos Norsk Kjøtt siste tre år. For lam vil det være aktuelt å bruke gjennomsnittsvекter fra sesongen august til oktober. For søyer brukes gjennomsnittsvекter på årsbasis.
- Det legges til grunn en slaktekvalitet tilsvarende den som hovedtyngden av alt slakt blir klassifisert i. Det gjøres ingen fratrekk for fettmengde.
- Det brukes forhåndsestimerte noteringspriser (prisløype) fra Norsk Kjøtt for ukene 36-43 i tapsåret. Det legges til grunn en vektklasse tilsvarende den gjennomsnittsvекten som blir brukt.
- Ullverdien beregnes som et produkt av ullvekt og pris. Satsen fastsettes basert på gjennomsnittspris for høstull av crossbreed type levert norsk kjøttssamvirke. Det benyttes en ullvekt på 1,3 kg for lam og 2,2 kg for søyer multiplisert med snittprisen.

*Distriktstilskuddet* inngår ikke i grunnverdien. Dette beregnes separat for den enkelte dyreeier basert på brukets beliggenhet i forhold til sonegrensene. Distriktstilskuddet framkommer som et tillegg pr. kg slaktevekt.

#### Bokstav e

Erstatningssatser for storfe, hest og hunder som nevnt i § 2 bokstav a fastsettes av fylkesmannen. For produksjonsdyr av storfe skal satsene normalt være basert på slakteverdi ved forventet slakketidspunkt, men i enkelte situasjoner kan det imidlertid være hensiktsmessig å nytte gjenskaffelsesverdi av tilsvarende dyr. For hest brukes gjenanskaffelsesverdien som hovedprinsipp. Opplysninger om relevante priser kan hentes fra landbrukets prissentral eller andre hensiktsmessige institusjoner.

Erstatning for hunder skjer etter fullverdiprinsippet og baseres på bruksverdi. Hunden må være registrert i Norsk Kennel Klub og være ID-merket med chips eller øretatovering. Det ytes full erstatning hvis hunden dør eller må avlives av dyrevernensyn. Dersom hunden får varig nedsatt bruksverdi ytes 50 prosent erstatning. Dokumenterte veterinærutgifter erstattes med inntil kr.15.000. Eventuell utbetaling fra forsikringsselskap kommer til fradrag i erstatningsbeløpet.

For jakthunder fastsettes erstatningssatsene i tråd med verdiskalaen som gjelder for Norges Jeger- og Fiskerforbunds jakthundforsikring. For gjetterhunder og vokterhunder benyttes gjenanskaffelsesverdi med tillegg for bruksverdi etter tilsvarende prinsipper. Eventuelt offentlig tilskudd til anskaffelse og opplæring av hunden kommer til fradrag i erstatningsbeløpet.

## **§11 Erstatning for følgekostnader knyttet til det enkelte dyr**

*I tillegg til erstatning etter foranstående regler kan det ytes erstatning for dokumenterte kostnader, ulemper og følgetap som står i direkte årsakssammenheng med tap av eller skade på det enkelte dyr. For sau ytes erstatning for følgekostnader knyttet til det enkelte dyr som:*

*a. livdyrverdi for tapte lam*

*b. redusert framtidig produksjon ved tap av voksne søyer.*

*For geit, storfe og hest må dyreeier legge fram nødvendig dokumentasjon som grunnlag for vurdering av følgekostnader. Slik erstatning kan ikke gis for hunder som nevnt i § 2 bokstav a.*

I tillegg til erstatning for det enkelte dyr kan det ytes erstatning for dokumenterte omkostninger og ulemper som står i direkte årsakssammenheng med tap av eller skade på det enkelte dyr. For sau og lam framkommer disse som følger:

### *Lam*

Livdyrverdi: Det er et marginalt antall dyr som omsettes som livdyr, og hoveddelen av livverdien må ansees å være knyttet til rekruttering til egen besetning. For værslam innebærer dette at et gjennomsnittlig tillegg i en besetning vil utgjøre en begrenset del av slakteverdien (< 5%). For søyelam vil et tilsvarende tillegg utgjøre et gjennomsnittlig livdyrtillegg på 16% (beregnet ut fra 25% påsett i besetningen). Livdyrtillegget utbetales for alle erstattede lam i besetningen, og skal dekke merverdien som produksjonsdyr i forhold til slakteverdien. Tillegget er satt til 10% av fastsatt grunnverdi for både søyelam og værslam.

### *Voksne søyer*

Det ytes erstatning for redusert framtidig produksjon ved tap av voksne søyer etter faste satser basert på forslag fra NILF.

## **§12 Erstatning for følgekostnader i besetningen**

*I tillegg til erstatning etter foranstående regler kan det ytes erstatning for dokumenterte omkostninger, ulemper og følgeskader på besetningsnivå. Slik erstatning kan ikke gis for hunder som nevnt i § 2 bokstav a.*

*Erstatning for følgekostnader i sauebesetninger ytes etter satsen som gir økt erstatning ved økende tap. Det ytes erstatning for:*

- a. redusert avlsmessig framgang som skyldes rovvilttap*
- b. økt arbeidsforbruk i beitetida og andre følgekostnader. Erstatningen for andre følgekostnader kan ikke settes høyere enn erstatningen for økt arbeidsforbruk.*

Det kan oppstå følgekostnader i besetningen ved at dyr enten drepes eller skades av rovvilt. Det kan imidlertid også oppstå akutte tilfeller i en besetning der det ikke foreligger verken skade eller tap. Dette vil i hovedsak være tilfeller der det er aktuelt å iverksette forebyggende tiltak. I slike tilfeller må dyreeier ta kontakt med kommunen eller fylkesmannen.

For sau gjelder følgende forhold når tap eller skade har oppstått:

### Bokstav a

#### *Redusert avlsframgang*

De avlsmessige forhold påvirkes begrenset av et tap på ett enkelt dyr. Imidlertid vil det ved økende tapsomfang bli vanskeligere å opprettholde avl og korrekt utvelgelse av livdyr. Erstatningen ytes pr vinterfora sau og som kapitalisert verdi over 20 år. I tillegg ytes erstatning for reduksjon i avlsframgang som skyldes mer usikre indekser i besetningen. Erstatningen framgår av tabellverk som foreslås årlig av NILF.

### Bokstav b

#### *Økt arbeidsforbruk i beitetida*

Økt arbeidsforbruk i beitetida som følge av rovviltskade beregnes ut fra data fra Organisert beitebruk, og det er beregnet en kostnad pr beitedyr ved økende prosentvis tap av sau og lam. Kostnaden er beregnet ut fra sau på utmarksbeite, og er utarbeidet i tabellarisk form av NILF. Erstatningen ytes pr sluppet beitedyr i besetningen når tap eller skade overstiger 2 % av voksen sau og 3 % av lam, eller 1 voksen sau og 3 lam dersom prosentberegningen gir et lavere resultat enn dette. Det ligger inne i beregningene at brukerne skal yte en egeninnsats i form av arbeid ved å ha sau på utmark, og arbeidsomfanget vil være betydelig lavere ved sau på

innmarksbeite kontra utmarksbeite. Ved rovviltskade på innmarksbeite vil arbeidsforbruket i tilknytning til skaden være begrenset, og vil i de aller fleste tilfeller ikke overstige det en regner som egeninnsats ved sau på utmarksbeite. Det skal derfor ikke beregnes kompensasjon for økt arbeidsforbruk for rovviltskade på sau på innmarksbeite.

#### *Andre følgekostnader*

En del andre kostnadselementer vil ofte inngå i de samlede kostnadene i forbindelse med rovvilttap. Slike kostnader kan være knyttet til f eks driftsforstyrrelser, reduserte vektorer på hjemkomne lam, veterinærkostnader, kjørekostnader, administrasjonskostnader, økt behov for investeringer, rentetap, tap av bjøller og klaver m.v. Disse kostnadene kan variere mye mellom ulike bruk, og det finnes ikke et tilfredsstillende datagrunnlag som kan brukes i en standardisert gjennomsnittsberegning. Erstatning for slike ekstra kostnader kan derfor gis som et skjønnsmessig fastsatt beløp. Erstatningen kan ikke settes høyere enn den beregnede erstatning for økt arbeidsforbruk i beitetiden. Rovviltskade på sau på innmarksbeite vil kun unntaksvis medføre følgekostnader som gir grunnlag for erstatning. Veterinærkostnader er eksempel på kostnader som vil kunne være erstatningsberettiget.

### **§13 Individuell beregning av erstatning**

*Dyreiere kan kreve at fastsettelse av erstatning i henhold til §§ 10 til 12, utføres med bakgrunn i individuelle besetningsdata og nødvendig dokumentasjon av disse. Valget av denne behandlingsmåten er bindende for dyreiere.*

Dersom dyreiere ikke ønsker å bli behandlet etter de standardiserte satser, men ønsker en individuell beregning av erstatningen, må søker krysse av for dette på søknadsskjemaet. Gjennom å velge en slik behandlingsform krever søker en særskilt håndtering av sin søknad. Gjennomsnittsberegningen som ligger til grunn for en standardisert behandling av søknaden bygger på en vurdering om at denne skal være dekkende for saueholdet i Norge. Søkere som krever særskilt behandling av søknaden må derfor være oppmerksom på at utfallet av en slik særskilt behandling kan gi et dårligere økonomisk resultat enn standardberegningen.

Det er *ikke* anledning til å endre ønske om behandlingsmåte når søknaden er behandlet, selv om annen behandlingsmåte kunne gitt høyere erstatning.

De samme faktorer som ligger til grunn for gjennomsnittsberegningen vil måtte beregnes individuelt for de som ønsker slik behandling i henhold til §13. I tillegg vil enkeltfaktorer som har marginal betydning i en gjennomsnittsberegning også tas med i den individuelle vurderingen.

For å gjennomføre en individuell analyse, må dyreeier fremlegge følgende nødvendige dokumentasjon, der alle individer i besetningen kan identifiseres:

- Antall dyr som søkes erstattet, fordelt på søyer og lam
- Antall søyer som må utrangeres p.g.a. skade forårsaket av rovdyr (veterinærbekreftet).
- Antall tapte lam som tilhørte tapte søyer.
- Antall lam ved beiteslipp tilhørende tapte søyer
- Totalt antall dyr sluppet, fordelt på søyer og lam
- Alder på tapte dyr
- Slakteresultater i tapsåret og eventuelt resultater fra tidligere år; aktuell dokumentasjon er årsutskrift fra sauekontrollen eller avregninger fra slakteri
- Avregning ulloppgjør, dersom dyra er klippet hjemme før slaktning
- Sone for distriktstilskudd, eventuelt brukets beliggenhet. Dette vil som oftest gå frem av andre dokumenter.
- Veterinærutgifter til behandling/attestasjon av skadde dyr
- Antall bjøller og klaver som er mistet eller blitt ubrukbare
- Økt arbeidsomfang knyttet til tapene; antall timer i beitetida samt arbeid med erstatningssøknad, dokumentasjon etc.
- Økte transportkostnader. Antall km med egen bil, bompenger etc.
- Eventuelle andre kostnader knyttet til tapene.

Analysen skal gjennomføres av Norsk Institutt for Landbruksøkonomisk Forskning (NILF) eller annen uavhengig forskningsinstitusjon. Det må påregnes en vesentlig økning i behandlingstid i forhold til en vanlig behandlingsmåte, noe avhengig av antallet søkere som ønsker slik behandling. På bakgrunn av den lengre behandlingstiden vil søkerne i første omgang bli behandlet på lik linje med andre søkere, etter de standardiserte reglene angitt i §§ 10 til 12. Fylkesmannen må på grunnlag av den utførte analysen fatte endelig vedtak om erstatning på et seinere tidspunkt. Dette kan resultere i en eventuell etterbetaling eller krav om tilbakebetaling av allerede utbetalt erstatning, jf §16.

## Kap V Administrasjon

### *§14 Administrative bestemmelser*

- a. Søknad om erstatning skal fremmes på skjema fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning til fylkesmannen i søkerens bostedsfylke senest 1. november i tapsåret.*
- b. Fylkesmannen behandler søknadene og utbetaler erstatning. Utbetaling skal som hovedregel skje innen 31. desember i tapsåret.*
- c. Fylkesmannen sender samlet oversikt over erstatningsoppgjøret til Direktoratet for naturforvaltning innen 31. desember i tapsåret.*

#### Bokstav a

Dyreeieren skal fylle ut søknadsskjema og sende dette til fylkesmannen innen 1. november i tapsåret. Dersom det skal være mulig for fylkesmannen å ferdigstille saksbehandlingen innenfor tapsåret er det avgjørende at søknadsfristen overholdes. Det kan imidlertid være situasjoner som gjør det vanskelig for dyreeier å overholde fristen. I slike tilfeller må dyreeier ta kontakt med fylkesmannen for å bli enige om den videre prosedyre for innsending av søknadsskjema. Søknader som kommer inn etter fristen skal avvises dersom forsinket innlevering ikke er avtalt med fylkesmannen før fristen.

#### Bokstav b

Det er SNO som er ansvarlig for skadedokumentasjon mens fylkesmannen er ansvarlig for behandling av erstatningssøknadene. Fylkesmannen har også et ansvar for å innhente opplysninger fra nabokommunene i andre fylker for å sikre et best mulig utgangspunkt for saksbehandlingen.

Arbeidet med undersøkelse av kadavre og skadde dyr skal utføres av personell som opptrer på statens vegne. I alle fylker er det etablert et nettverk av lokale personer under ledelse av Statens naturoppsyn som har den nødvendige opplæring i skadedokumentasjon (lokale rovviltkontakter).

#### Bokstav c

Direktoratet for naturforvaltning skal ha anledning til å føre kontroll med fylkesmannens praktisering av erstatningsordningen. Det er også nødvendig med rutiner for å ha oversikt over belastninger over statsbudsjettet, og en tilrettelegging av data for statistisk analyse og bruk. Innen utgangen av året skal det sendes en samlet oversikt over erstatningsoppgjøret. Det vil bli gitt utfyllende retningslinjer om utformingen av slike rapporter.

## **§15 Klageadgang**

*Fylkesmannens vedtak kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning i henhold til forvaltningslovens regler.*

Det er klageadgang på fylkesmannens avgjørelse etter forvaltningslovens regler. Det er imidlertid ikke klageadgang på de satser som er fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning og som ligger til grunn for behandlingen. Beregningen av følgekostnader i henhold til §§ 11, 12a og 12 b om økt arbeidsforbruk følger av den fastsatte grunnverdi og de faktorer som inngår i denne. Det kan følgelig heller ikke klages på disse forhold. Når det gjelder 12 b om andre følgekostnader fastsettes denne skjønnsmessig og kan påklages.

Direktoratet for naturforvaltning er klageinstans for fylkesmannens vedtak om utbetaling av erstatning. Fylkesmannen skal i vedtaket opplyse om klageadgangen. Det anbefales at standard klageskjema vedlegges. Klagen skal stiles til Direktoratet for naturforvaltning, men sendes fylkesmannen for klagebehandling, jf forvaltningsloven § 32. Klagen skal nevne den endring som ønskes og de grunner som anføres. Dersom fylkesmannen ikke fullt ut tar klagen til følge, skal den sendes direktoratet for endelig avgjørelse, jf forvaltningsloven § 33. Direktoratet kan i sin behandling prøve alle sider av saken og omgjøre fylkesmannens vedtak, jf forvaltningsloven § 34 annet ledd.

I særlige tilfeller vil Direktoratet for naturforvaltning kunne omgjøre fylkesmannens vedtak uten at det foreligger klage, jf forvaltningsloven § 35. Direktoratet vil da bli første instans i saken, og direktoratets avgjørelse kan påklages til Miljøvern-departementet.

## Kap VI Forskjellige regler

### § 16 Krav om tilbakebetaling

*Dersom en dyreeier har mottatt erstatning i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. Utbetalt erstatning kan også kreves tilbakebetalt dersom dyreeier uaktsomt har gitt feilaktige, mangelfulle eller misvisende opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra myndighetenes side, og dyreeier burde ha forstått dette.*

*Dersom mottatt forskudd eller à konto utbetaling overstiger endelig erstatningsbeløp, skal overskytende beløp tilbakebetales.*

Det kan oppstå tilfeller der det er utbetalt for mye i erstatning. Dette kan skyldes feil beregning av erstatningsmyndighet eller at det er gitt feil opplysninger fra søker. I begge tilfeller er dyreeier pliktig til å betale tilbake det som urettmessig er utbetalt i erstatning.

I § 16 er det fire grunnlag for tilbakekreving:

- Når en dyreeier har mottatt erstatning i strid med redelighet og god tro etter bestemmelsens første ledd, første punktum
- Når dyreeier har gitt feilaktige, mangelfulle eller misvisende opplysninger etter første ledd, annet punktum
- Når utbetalingen skyldes feil fra myndighetenes side etter første ledd, tredje punktum
- Når det er gitt forskudd på utbetaling eller à konto utbetaling etter §13, og forskudds- eller à kontoutbetaling overstiger det endelig fastsatte erstatningsbeløpet

Disse fire alternative grunnlagene for tilbakekreving fra dyreeier er uttømmende. Tilbakekreving overfor en dyreeier kan bare skje dersom minst ett av grunnlagene er tilstede.

Etter samtlige alternativer i første ledd må det foretas en konkret og skjønnsmessig vurdering av om det feilutbetalte beløp kan kreves tilbake. Det avgjørende spørsmål etter de tre første grunnlagene er om søker har oppfylt kravet til uaktsomhet slik dette er beskrevet.

Ved en tilbakekreving etter annet ledd skal en tilbakekreving skje automatisk uten noen skjønnsmessig vurdering.

Det er ikke noe vilkår for tilbakekreving at det feilutbetalte beløp er i behold. Argumenter om at det feilutbetalte beløp er brukt opp må avvises. Dersom vilkårene i § 16 er oppfylt, skal beløpet kreves tilbakebetalt.

Når det gjelder alternativet “dyreeier har mottatt erstatning i strid med redelighet og god tro”, må dyreeier enten selv bevisst eller ved grov uaktsomhet ha forårsaket feilutbetalingen, eller feilen må ha vært så åpenbar at det må antas at han har vært klar over den. Disse sakene kan ofte være av en så alvorlig art at det vil være rimelig å anmelde forholdet som bedrageri.

Ved tilbakekreving etter annet punktum; “dyreeier uaktsomt har gitt feilaktige, mangelfulle eller misvisende opplysninger”, omfattes for det første det forhold at dyreeier ved sin uaktsomme handling har forårsaket en feilutbetaling. Videre omfatter bestemmelsen tilfeller hvor dyreeier uaktsomt unnlater å gi melding slik at feilutbetaling skjer. Dyreeier plikter å gi melding om enhver endring i de forhold som er avgjørende for hans rett til erstatning. Bestemmelsen vil alltid kunne brukes dersom dyreeier er klar over at han gir feil opplysninger eller han med vilje unnlater å gi opplysninger han plikter å gi. Tilfeller der dyreeier burde forstått at han ikke var berettiget til ytelsen og feilutbetalingen ikke skyldes myndighetene, rammes også av bestemmelsen. Bestemmelsen rammer derfor både forsettlig og uaktsom handling eller unnlattelse av å handle.

Vedrørende alternativet; “utbetalingen skyldes feil fra myndighetenes side og dyreeier burde forstått dette”, vil denne bestemmelsen komme til anvendelse når myndighetene har forårsaket feilutbetalingen og mottakeren burde forstått at utbetalingen skyldes en feil fra myndighetenes side. Bestemmelsen kan også brukes i tilfeller hvor feilen verken skyldes dyreeier eller myndighetene, for eksempel i tilfeller hvor pengene settes inn på feil konto eller om de heves urettmessig. Ved vurderingen av hva dyreeier burde ha forstått, er det avgjørende hvor åpenbar eller synlig feilen var, og om vedkommende har utvist vanlig aktsomhet.

Etter § 16 første og annet punktum er det en forutsetning at feilutbetalingen i utgangspunktet er forårsaket av dyreeier. Feil utbetaling som skyldes myndighetene behandles etter tredje pkt. Det er ikke nødvendig at myndighetene er å bebreide at feilutbetalingen har funnet sted, det er tilstrekkelig at grunnen til feilutbetalingen ligger innenfor myndighetenes ansvarsområde.

Etter § 16 annet ledd skal det skje en automatisk tilbakekreving. Dette skyldes at utbetalingen kun er en forskuddsutbetaling etter en foreløpig beregning uten endelig

vedtak, og at et endelig oppgjør først kan skje når det foreligger et gyldig vedtak fra fylkesmannen. En tilbakekreving skal her skje i alle tilfeller der dyreeier etter den foreløpige beregning har fått mer utbetalt enn han får etter en individuelle behandling av søknaden.

### **§ 17 Erstatning for andre arter i særlige tilfeller**

*Direktoratet for naturforvaltning kan etter søknad fra dyreeier i særlige tilfeller utbetale erstatning for tap av eller skade på andre husdyrarter enn dem som er nevnt i § 2 bokstav a. Et vilkår for å ta slike søknader under behandling er at undersøkelse i samsvar med § 7 har påvist at rovvilt har forårsaket tapet eller skaden. Erstatningen i slike tilfeller fastsettes i samsvar med reglene i § 10 bokstav e og § 11 annet ledd.*

*Direktoratet kan tilsvarende også utbetale erstatning dersom det ved undersøkelse i samsvar med § 7 er påvist tap eller skade forvoldt av havørn på husdyrarter som nevnt i § 2 bokstav a.*

*Direktoratets vedtak etter denne bestemmelsen kan påklages til Miljøverndepartementet i henhold til forvaltningslovens regler.*

Bestemmelsen åpner for at det i særlige tilfeller kan utbetales erstatning for andre husdyrarter enn dem som er nevnt i § 2 bokstav a. Hovedprinsippet om at det er tap for næringsinteresser som baserer sin inntekt på bruk av utmarksbeite som skal erstattes ligger imidlertid fast. Det samme gjelder prinsippet om at produksjoner hvor det finnes effektive forebyggende tiltak skal henvises til dette. Arter som for eksempel struts, fjørfe, gris og hjortevilt i oppdrett faller derfor utenfor ordningen. Det samme gjelder skader på bifolk/bikuber. Det vil imidlertid være mulig å søke om offentlig tilskudd over ordningen for forebyggende tiltak for å forebygge slike skader. Det kan imidlertid ikke utelukkes at det kan oppstå andre taps- eller skadetilfeller som ut fra en rimelighetsvurdering burde erstattes, eksempelvis ved rovviltangrep på lama brukt som vokterdyr på utmarksbeite. Det er slike tilfeller unntaksbestemmelsen tar sikte på å dekke. Med sikte på å få en enhetlig vurdering av slike søknader, er myndigheten lagt til Direktoratet for naturforvaltning med Miljøverndepartementet som klageinstans.

De rovviltarter som utløser erstatningsrett er nevnt i § 2 bokstav b. Prinsippet er at dette skal gjelde rovviltarter som både kan gjøre betydelig skade på husdyr og tamrein, og som har en bestandssituasjon som krever særskilte hensyn for å kunne opprettholde levedyktige bestander i Norge. Foruten de nevnte artene, er det bare

havørn som kan tenkes å komme inn under disse kriteriene. Erfaringene tilsier imidlertid at havørn bare i meget sjeldne tilfeller kan opptre som slik skadevolder, og tilfredsstillende faglig dokumentasjon for slike tilfeller er svært mangelfull. Det er derfor ikke grunnlag for å ta inn arten i definisjonen av hvilke rovviltarter som gir rett til erstatning på et generelt grunnlag. Dersom det i sjeldne tilfeller likevel kan påvises at havørn har voldt slik skade gjennom undersøkelse i samsvar med § 7, vil Direktoratet for naturforvaltning kunne utbetale erstatning i samsvar med forskriftens øvrige bestemmelser. Også i slike saker vil Miljøverndepartementet være klageinstans.

### **§ 18 Dispensasjon**

*Direktoratet for naturforvaltning kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i § 4 bokstav c og d og § 6.*

Direktoratet for naturforvaltning kan i særlige tilfeller dispensere fra forskriftens bestemmelser i § 4 bokstav c og d og § 6. Hensikten med slik dispensasjon kan særlig være å unnlate å foreta avkorting i erstatning dersom det foreligger helt spesielle årsaker til at vilkårene ikke er oppfylt som forutsatt, for eksempel som følge av familiære eller sosiale omstendigheter.

### **§ 19 Endring av forskrift**

*Miljøverndepartementet kan vedta endringer i forskriften.*

Forskriften kan endres av Miljøverndepartementet. Endring vil for eksempel kunne skje ved endringer i rammevilkår for bruk av utmarksbeite som kan ha betydning for erstatning av dyr som er tapt på grunn av rovvilt. Endringer vil i forkant bli drøftet med parter som omfattes av endringene.

Retningslinjene kan endres av Direktoratet for naturforvaltning i samråd med Miljøverndepartementet. Endringer kan være aktuelle når det skjer forandringer i formelle forutsetninger for vurdering av erstatning, eller når ny faglig kunnskap påvirker grunnlaget for tolkninger eller beregninger som er nedfelt i retningslinjene.





Direktoratet for  
**naturforvaltning**

7485 Trondheim Telefon: 73 58 05 00 Telefaks: 73 58 05 01 [www.dirnat.no](http://www.dirnat.no)